

Arkeoloji

Amerikalıların Ataları Yine Kayıp

Amerika kıtalarının ilk sakinlerinin bir görünüş bir kaybolma hünerleri, Anlaşılan Himalayalar'daki ünlü "kar adamı"nınkinden de üstün. Kuzey ve Güney Amerika yerlilerinin atalarının konak yerleri belirleniyor; ancak, daha sonra duyarlı tarihlendirme yöntemleriyle ortaya çıkarılan tutarsızlıklar arayışı başlangıç noktasına geri götürüyor. Aslında coğrafya ve mantık, başlangıcın nerede olduğunu gösteriyor. Sibirya'nın Kuzeydoğu ucuyla, Kuzey Amerika'nın kuzeybatı ucundaki Alaska, neredeyse bir köprüyle bağlanabilecek kadar yakın. Zaten doğa da Bering Boğazı'na adeta açılır kapanır bir köprü kurmuş: Buzul çağlarında donup, denizlerin yükselmesiyle ortadan kalkan bir kara köprüsü. Kuzey Amerika'daki ilk insan izleri 13.600 yıl öncesine ait. Clovis kasabası yakınlarında bulunduğu için bu adla anılan ve kısa sürede kıtaya yayılarak mamut ve öteki büyük memelilerin soyunu tüketen yerlilerin bu köprüyü kullanarak geçmiş olmaları büyük olasılık. Gelgelelim, olasılık bir türlü gerçeklik sıfatına kavuşmuyor. Geçiş yolunun Sibirya tarafındaki konak yerlerinin keşfi önce bir heyecan yaratıyor, ancak daha sonra bunların Amerika'daki ilk yerleşimlerden daha yeni oldukları ortaya çıkıyor. Son olarak, Kamçatka Yarımadası'ndaki Uşki Gölü yerleşim merkezi de karbon testini geçemeyerek sınıfta kaldı. Rus arkeolog Nikolai Dikov, son buzul çağının geç evrelerinden kalma bu yerleşim merkezini 1964 yılında keşfetmiş ve 25 yıl süreyle kazmış. Dikov, 1978 yılında yayımladığı bir makalede, yerleşim merkezinde ortaya çıkardığı 12.600 yıllık yontma taş aletlerin yanı sıra, daha alt katmanların birinde daha farklı yapıda araç gereçler ve ocak izleri bulunduğunu açıklamış. Ocakta bulunan kömür üzerinde yapılan testlerse yakılan odunun 16.800 yıllık olduğunu ortaya koymuş. Yani, burada yaşayan, ya da konaklayan insanlar, Amerikalıların atası olacak kadar eski. Ancak, Nevada Üniversitesi'nden Ted Goebel, Uşki gölüne bir de kendisi bakmak istemiş. Dikov'un yine bir arkeolog olan dul eşini arayarak 2000 yılında ortak bir araştırmaya ikna etmiş. Üç hafta süren araştırma, Dikov'un çok

Çatalhöyük Kazılarında Yeni Aşama

Dünyanın en önemli arkeolojik araştırmalarından bir olarak Konya yakınlarındaki Çatalhöyük'te yürütülen kazılar, yeni bir aşamaya girmiş bulunuyor.

Dünyanın en eski neolitik yerleşim merkezlerinden olan Çatalhöyük, 9500 yıl önce kurulmuş. Bir özelliği de ilk tarım toplulukları arasında sayılması. 13 hektarlık bir alana yayılmış bulunan köy ve kent arasındaki yerleşimin insanları, burada 1000 yıl kadar yaşadıkları sonra, bilinmeyen bir nedenle Çatalhöyük'ü terketmişler.

Son on yıldır sürdürülen kazılar, genel olarak birbirini üzerine yığılı, ölümlerin alçıdan döşemelerin altına gömüldüğü kerpiç evlerin içindeki yaşamın ayrıntılarını ortaya çıkarmaya odaklanmıştır. Stanford Üniversitesi'nden Ian Hodder tarafından yönetilen ve altı ülkeden yaklaşık 90 arkeologun katıldığı kazıların bu yılki programı daha geniş perspektifli. Araştırmacılar, bu gizemli neolitik yerleşimin sosyal örgütlenmesini ortaya koyacak bulgular arıyorlar. Hodder'in yürüttüğü projenin nihai amacı, ziyaretçilerin evler arasında dolaşip kendilerini geçmişte yaşıyor hissedecek-

leri bir neolitik kenti yeniden inşa etmek.

Bu yılki kazılarda en göze batan çalışma, daha önce ortaya çıkarılmamış olan küçük bir grup evin yanında kazılmaya başlanan 40X40 metre boyutlarında bir çukur. Hodder, önümüzdeki beş yıl içinde araştırmacıların çukur içinde ya da çevresinde bulacakları 60-80 kadar evin sakinleri arasındaki ilişkileri gösteren bir resim oluşturabileceklerini umuyor. Kazıların verimli olacağını ve dramatik bulgular ortaya koyacağını işaretleri şimdiden alınmaya başlamış. Arkeologlar evlerin arasından geçen sokaklara ait olduğunu düşündükleri iki ize rastlamışlar. Eğer bunların sokak olduğu kesinleşirse, Çatalhöyük'teki yaşama ait daha önceki varsayımların kökten değişmesi gerekebilir. Çünkü, şimdiki kadar, yerleşim sakinlerinin birbiri üzerine yığılı evlerine ancak tavandaki deliklerden girebildiklerine inanılıyordu.

Kazılar sırasında Temmuz ayı içerisinde, bir arada gömüldükleri anlaşılan 13 iskelete de rastlanmıştır. İskeletlerin bazılarının kollarındaysa bakırdan ve alçıdan bilezikler bulunmuş.

Science, 8 Ağustos 2003

dikkatli bir çalışma yaptığı ve doğru sonuçlara ulaştığını göstermiş. Tek bir nokta hariç: Goebel'in yaptığı yeni radyoaktif karbon testlerinin sonuçları, Uşki Gölü'ndeki ateşlerin 13.000 yıl önce yandığını gösteriyor. Bu durumda da dedeler, Amerikalı torunlarından 600 yaş daha genç oluyorlar!... Yine de Goebel ve meslektaşları, Uşki

sakinleri olmasalar da Amerika yerlilerinin atalarının, bazı başka araştırmacıların iddia ettikleri gibi Kuzey Atlantik'i gemilerle geçerek değil, Bering Boğazı üzerindeki buzdan köprüyü yürüyerek geçenler olduklarına inanıyorlar. Bazı "Bering yanlıları" da sorunun daha erken, son buzul çağının tepe noktasına ulaştığı 24.000 yıl öncesinden daha erken gerçekleşmiş bir göçle çözüleceğine inanıyorlar. Bu tarih, ilk Amerikalıların Alaska'dan başlayıp Güney Amerika'nın ucuna kadar yayılmaları için de yeterli zaman bırakıyor. Üstelik Kuzey Sibirya'da avlanmış gergedan boynuzlarının bulunduğu bir yerleşim merkezinin 25.000 yıllık olduğu belirlenmiş. Ama ağızları birkaç kez yamış olan Amerikalı arkeologlar bu kez ihtiyatlı. Buluntulardan bir sonuç çıkarmak için daha kesin kanıtları beklemeye kararlı görünüyorlar.

Science, 25 Temmuz 2003

